

והמונח על גבי קרקע כאן — במדינה וכאן — במקדש אסור. דכשתוקעו בשבת בונה הוא, ויש בו איסור תורה אף במקדש. [ובתוספות כתבו דהאיסור הוא מדרבנן מטעם טלטול].

רבי יהודה אומר: המונח על הארץ ואינו קשור מותר במקדש דכיון דמוכן הוא לכך מערב שבת אין בו משום בונה. והנגרר על הארץ והוא קשור מותר אף במדינה.

ותניא, איזהו נגר הנגרר שנועלין בו במקדש אבל לא במדינה, כל שקשור ותלוי וראשו מגיע לארץ. (2)

רבי יהודה אומר: זה שקשור אף במדינה מותר. אלא איזהו נגר שבמדינה אסור כל שאינו לא קשור ולא תלוי, ושומטו וכשהוא שומטו מן החור ומניחו בקרן זוית על גבי הקרקע.

ואמר רבי יהושע בר אבא משמיה דעולא: מאן הוא התנא דנגר הנגרר? רבי אליעזר היא דאמר גבי פקק החלון דבעינן קשור ותלוי. ואם כן משמע דרבי יהודה דאמר בנגר דבעינן קשור, כרבנן דפקק החלון סבירא ליה. ומשמע דרבנן בעו קשירה ודלא כדברי רבי אבא דאמר דלא בעינן קשור לדעת רבנן.

אמר ליה רבי אבא: אנא דאמרי דלא בעינן קשור, סובר כי האי תנא. דתניא, קנה שחתקינו בעל הבית להיות פותח ונועל בו,

שנינו במשנה: וחכמים אומרים בין כך ובין כך פוקקין בו.

ומבארין: מאי בין כך ובין כך?

אמר רבי אבא אמר רבי כהנא: בין שהפקק קשור בחלון, בין שאינו קשור, והוא שמתוקן ומוכן לכך מאתמול.

אמר ליה רב ירמיה: ולימא מר דרבנן אומרים בין שהפקק תלוי ובין שאינו תלוי אלא נגרר על הארץ מותר לפקוק בו, והוא שקשור. (1)

אבל אם הפקק אינו קשור גם רבנן מודים שאסור לפקוק בו.

דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: כמחלוקת כאן במשנתנו, כך מחלוקת בנגר הנגרר [במסכת עירובין] והתם לדברי הכל בעינן קשור.

דתנן: נגר — יתד המשמש בתור בריח שתוקעין אותו בחור שבמפתח הנגרר שקשור בדלת אבל אינו תלוי באויר אלא נגרר בארץ, נועלין מותר לנעול בו במקדש דכיון דקשור הוא מערב שבת אין בנעילתו משום בונה, אלא כל איסורו הוא מטעם שבות ואין שבות במקדש.

אבל לא נועלין בו במדינה מחוץ למקדש מטעם שבות דדמי לבונה.

1. שמותרת היא, לנגר דהוי בונה. תוספות.

2. נראה דבמקדש שרי אפילו היכא דשני הראשים של החבל מונחים על הארץ. ומה

1. והא דבעינן קשירה בפקק, היינו מטעם טלטול, ולא משום דבלאו הכי הוי כבונה. דאי נימא דהטעם הוא מטעם בונה למה דימתה הגמרא פקק, שהוי רק תוספת אהל עראי,

בזמן שקשור ותלוי בפתח, פותח ונועל בו. אין קשור ותלוי אין פותח ונועל בו.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: מתוקן בהזמנה בעלמא אף על פי שאינו קשור גם כן מותר לפתוח ולנועל בו. ואני [רבי אבא] סובר שרבנן דמתניתין סוברים כרשב"ג דלא בעינן אפילו קשור.

אמר רב יהודה בר שילת אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דסגי בהזמנה בעלמא.

והוינן בה: ומי אמר רבי יוחנן הכי: וחתנן לקמן במתניתין, כל כסויי הכלים שיש להם בית אחיזה ניטליו בשבת.

קכו-א

ואמר רב יהודה בר שילת אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: והוא שיש תורת כלי עליהן. דבעינן שהכסוי של הכלי יהיה ראוי לתשמיש בפני עצמו. ואם אינו ראוי לתשמיש כשהוא לעצמו, לא אמרינן דכיסוי כלי הוי ככלי.

וחזינן מדברי רבי יוחנן, שדבר אשר אין עליו תורת כלי אסור לטלטלו.

והאי קנה נמי, אין עליו תורת כלי, ומדוע מותר לטלטלו?

[ומה שהוא ראוי לפתוח ולנועל את הדלת, אין זה נותן לו תורת כלי, אלא תורת בנין עליו. שהרי הדלת מחוברת לקרקע.

ובתוספות פירשו, ד"תורת כלי" היינו,

שתיקנו והכינו לכך. ולא בעינן שיהיה ראוי לשמוש אחר.⁽¹⁾

וכי תימא הכא נמי האי קנה איירי דאיכא תורת כלי עליו, כיון שראוי להפוך בו זיתים או לפצע בו אגוזים. אי אפשר לומר כן. כי:

ומי בעי רבן שמעון בן גמליאל "תורת כלי" כדי להתיר את הטלטול?

והתניא: חריות של דקל שגדרן, שחתכן לשם עצים להסקה, ונמלך עליהן להשתמש בהם לשייבה עליהם — צריך לקשור אותן בערב שבת כדי לייחדן לשייבה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין צריך לקשר.

ומוכח, דרבן שמעון בן גמליאל לא בעי תורת כלי כדי להתיר טלטול. שהרי לחריות של דקל אין תורת כלי.

ומשנינן: רבי יוחנן פבירא ליה כוותיה דרשב"ג בחדא, דסגי במתוקן ומיוחד לכך אף על פי שאינו קשור.

ופליג עליה דרשב"ג בחדא. דרבי יוחנן בעי שיהיה עליו תורת כלי.

דרש רבי יצחק נפחא אפתחא דריש גלותא: הלכה כרבי אליעזר דבעינן בפקק החלון קשור ותלוי.

בעינן תורת כלי, ולא אמרינן דבית האחיזה עצמו זהו ההכנה שיהיה כסוי לכלי ולא צריך עוד תקון אחר. ובביאור הגר"א לא כתב כן. ביה"ל סי' ש"ח סעיף י'.

שנקטה המשנה וראשו מגיע לארץ, אתא לאשמעינן דאפילו בכי האי גוונא אסור במדינה. תוספות.

1. משמע דאפילו היכא דאיכא לכסוי בית אחיזה

דכיון דעשו מעשה כרבנן, שמע מינה דהכי הלכתא, ולא כדעת רבי אליעזר.

מתניתין:

כל כיסוי הכלים שיש להם בית אחיזה – לאוחזם בו, ניטלין בשבת.

אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים, דבעינן בית אחיזה, בכיסוי קרקעות. כגון כיסוי בור ודוּת, שאם אין להם בית אחיזה, שבאמצעותו נראה שהם עשויים להניח ולהרים, נראה הדבר כבונה.⁽²⁾

אבל בכיסוי הכלים, בין כך – שיש להם בית אחיזה, ובין כך – שאין להם בית אחיזה, ניטלין בשבת.

גמרא:

אמר רב יהודה בר שילא אמר רב אסי אמר רב יוחנן: הני כיסויים שמותר לטלטלם, והוא, שיש תורת כלי עליהן. שראויים הם לשמושים אחרים. אבל זה שהם משמשים לכסוי כלים לא נותן להם שם כלי.

ומבאר רב יהודה בר שילא את דבריו:

דכולי עלמא, כסוי קרקעות, רק אם יש להם בית אחיזה, אין, אז מותר לטלטלם. אי לא, ואם אין להם בית אחיזה, לא. אז אסור לטלטלם.⁽³⁾

מתניב רב עמרם לרבי יצחק נפחא מהא דשנינו במשנה, בפרק מי שהחשיך:

ומעשה בימי אביו של רבי צדוק ובימי אבא שאול בן בטנית שפקקו את המאור בטפית, וקשרו את המקידה בגמי, לידע אם יש בגיגית פותח טפח אם לאו. ומדבריהם למדנו שפוקקין את החלון, ומודדין מקוה בשבת, וקושרין בשבת קשר שאינו של קיימא.

ומוכח שפסקינן שמותר לשים את פקק החלון אף על פי שאינו קשור. ודלא כדברי רבי אליעזר.

אמר ליה אבוי לרב עמרם: מאי דעתך שהקשית על רבי יצחק נפחא?

הרי הוא יכול לתרץ לך שהמשנה הזאת סוברת כדעת רבנן, אבל להלכה פסקינן כרבי אליעזר.

אלא, קושייתך היא משום דקתני משנה סתמא. וכיון שהתנא סתם לנו במשנה שם כרבנן ממילא הלכה כסתם משנה, וכרבנן.

אין זה קושיה. כי הלא גם המשנה דנגר הנגרר – נמי סתמא היא. ושם סתמה המשנה כדעת רבי אליעזר, דאסר.

ואם כן, אינך יכול להקשות על רבי אליעזר.

ודחינן: ואפילו הכי, אית לן למימר דהלכה כסתם משנה דפרק מי שהחשיך, שסתמה כדעת רבנן. היות ויש לנו "מעשה רב".

2. שעה צ"ס" ש"ח ס"ק מ"ו בשם הפמ"ג.

3. לכאורה נראה דאפילו בטלטול בעלמא

2. ולא הוי בונה ממש, כיון שאין בכסוי ציר המחברו לבור, אלא הכסוי מונח מלמעלה על הבור, ולכן הוי רק מחזי כבונה, ולא בונה ממש.

ומר — רבי יוסי, סבר לא גזרינן אטו כסויי קרקעות. ולא בעו בית אחיזה.

לישנא אחרינא:

כי פליגי — בכיסוי תנור.

מר — רבי יוסי, מדמי ליה לכסוי קרקע, ובעי בית אחיזה.

ומר — תנא קמא, מדמי ליה לכסוי כלים, ולא בעי בית אחיזה.

כסוי הכלים, אף על גב דאין להם בית אחיזה שרי לטלטלם. דכיון שיש עליהם תורת כלי אין נפקא מינה אם יש להם בית אחיזה או אין להם.

כי פליגי רבנן ורבי יוסי, בכלים דחברינהו בארעא בקרקע, כגון תנור וכיריים.

מר — תנא קמא, סבר כיון שהם מחוברים לקרקע גזרינן שלא לטלטלן אטו כסויי קרקעות, ובעו בית אחיזה.

הדרן עלך כל הכלים

של בור ודות אסור הוא בטלטול. ואפילו היכא שאינו מורידם מן התנור גם כן אסור לטלטלם. ביה"ל סי' ש"ח סעיף י'.

אסורים כסויי קרקעות, וכן מוכח לעיל בגמרא בדף קכה א, דאיתא התם: אמר רבינא, כמאן מטלטלינן האידנא כסוי דתנור? ומשמע, דכסוי

פרק מפנין

קכו-ב מתניתין:

תרומה טמאה בשבת, והאכלת תרומה טמאה לבהמה נחשבת כביעור [עיין רש"י].

ומפנין את הדמאי, ואף שהוא ספק מעושר. כיון שאילו יפקיר את נכסיו ויהיה עני יהיה הדמאי ראוי לו לאכילה [שלא גזרו איסור אכילת דמאי על העניים], לכן רשאי לטלטלו.

וכן מפנין מעשר ראשון שנטלה ממנו תרומתו, היינו תרומת מעשר.

וכן מעשר שני והקדש לאחר שנפדו.

ובגמרא מבואר מהו החידוש באלו האחרונים.

ומפנין את התורמוס, מין קטנית, היבש, מפני שהוא מאכל לעזים [יש גורסין לעניים].

מפנין בשבת מהבית, אפילו ארבע וחמש קופות⁽¹⁾ של תבן ושל תבואה, אם הוא צריך את מקומם, מפני שרוצה להושיב שם את האורחים. או שצריך לפנותן מבית המדרש, מפני ביטול בית המדרש, כדי שיהיה לכולם מקום לשבת.

אבל לא מפנין את האוצר, מחסן של תבואה. וטעם הדבר יבואר בגמרא.

ומבאר התנא איזה דברים הוא רשאי לפנות:

מפנין תרומה טהורה, מפני שהיא ראויה לאכילת כהן, או להאכילה לבהמתו.⁽²⁾

אבל תרומה טמאה אסור לטלטלה, לפי שאין היא ראויה לא לאכילת אדם, ולא להאכלת בהמה בשבת, היות ואין מבערין

מבערין תרומה טמאה בשבת. והאכלת התרומה לבהמה חשובה ביעור ולכן היא אסורה בשבת.

צריך עיון מחמת שני ענינים:

א. הרמב"ן ורשב"א הקשו, הרי תרומה טמאה דינה בשריפה דוקא. ועיין עוד ברש"י במשנה ביצה כז ב, וברש"י לעיל כה א ד"ה מצוה שהביא ב' פירושים, ובתוס' שם ד"ה כך. ב. איך יתכן שהאכלת בהמה תחשב למלאכת ביעור ותאסר בשבת?

ועיין במסכת ביצה שם בדברי החתם סופר ובשפת אמת בביאור שיטת רש"י.

1. שיעור קופה מפרש בירושלמי שהוא ג' סאין, תוס'. וכן פסק הרמ"א סי' של"ג סעי' א.

ומותר לפנות כשיעור זה אפילו לצורך אדם אחד. תוס' לקמן קכו א ד"ה אע"ג.

2. עיין ברש"י שהקשה על דברי רש"י מדברי התוספות ב"מ צ א שאסור לכהן לתת לבהמתו תרומה טהורה הראויה לאכילת אדם מפני הפסד התרומה. ועיין בתוס' אנשי שם [תרומות פ"א מ"ט] שדן בזה.

ומה שכתב רש"י שתרומה טמאה ראויה לתתה לפני כלבו, ורק בשבת אסור משום שאין